JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
CHRISTINE STIX-HACKL
18 päivänä syyskuuta 2003 [1]

I Johdanto

1. Molemmat nyt käsiteltävät, samaan ratkaisuun liittyvät valitukset koskevat asiassa T-533/93, Bouma vastaan neuvosto ja komissio, 31.1.2001 annettua tuomiota (jäljempänä asiassa Bouma annettu tuomio) [2] ja asiassa T-73/94, Beusmans vastaan neuvosto ja komissio, 31.1.2001 annettua tuomiota (jäljempänä asiassa Beusmans annettu tuomio), [3] joilla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi alankomaalaisten maidontuottajien Edouard Bouman ja Bernhard Beusmansin neuvostoa ja komissiota vastaan nostamat vahingonkorvauskanteet.

2. Nämä kanteet kuuluvat suurempaan oikeusriitojen kokonaisuuteen, joka koskee yleisellä tasolla niin sanottujen SLOM-tuottajien [4] asemaa maitokiintiöjärjestelmässä eli sellaisten maidontuottajien asemaa, jotka sitoutuivat asetuksen (ETY) N:o 1078/77 [5] perusteella luopumaan viiden vuoden ajaksi maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä (jäljempänä kaupan pitämisestä luopumista koskeva sitoumus) tai muuttamaan lypsykarjan lihakarjaksi (jäljempänä tuotannon muuttamista koskeva sitoumus).

3. Tämä ongelma sai alkunsa siitä, että kun maitokiintiöjärjestelmä otettiin käyttöön 1.4.1984 alkaen — ja siinä yhteydessä säädettiin maidontuotannon rajoittamiseksi tietyistä viitemääristä ja maksuista niiden tapausten varalta, joissa nämä määrät ylitettäisiin — SLOM-tuottajien tilannetta ei otettu huomioon. Viitemäärien yksityiskohtaista laskemista säännelleen, 31.3.1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä muodossaan, [6] mukaan viitemäärät piti näet vahvistaa viitevuoden maitotoimitusten perusteella, ja, kuten myöhemmin ilmeni, tämä viitevuosi oli kokonaan tai osittain sama kuin SLOM-tuottajien anta-

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

2 — Asia T-533/93, Bouma v. neuvosto ja komissio, tuomio 31.1.2001 (Kok. 2001, s. II-203).

3 — Asia T-73/94, Beusmans v. neuvosto ja komissio, tuomio 31.1.2001 (Kok. 2001, s. II-223).

4 — Ilmaisu tulee hollannin kielestä "*sl*achten en *om*schakelen" ("teurastaminen ja tuotannon muuttaminen").

5 — Maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1078/77 (EYVL L 131, s. 1).

6 — Asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13).

mien kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumusten voimassaoloaika. Tämä johti siihen, että tällaiset maidontuottajat eivät saaneet viitemääriä eivätkä voineet tuottaa maitoa lainkaan tai ainakaan maksutta, koska heillä ei ollut ollut viitevuonna maidontuotantoa.

4. Tästä johtuva SLOM-tuottajien epäedullinen asema, jota yhteisön lainsäätäjän myöhemmät "korjaavat toimenpiteet" ovat osittain pitkittäneet ja muut oikeudelliset seikat monimutkaistaneet, on sittemmin työllistänyt yli vuosikymmenen ajan yhteisöjen tuomioistuimia monien eri seikkojen osalta ja johtanut myös useiden sekundäärioikeuden säädösten kumoamiseen. Nämä tuomiot ja sekundäärioikeuden toimenpiteet, joiden kohteena — ja tämä ero on nimenomaan pidettävä mielessä nyt käsiteltävissä asioissa — ovat olleet osittain viitemäärien myöntämistä koskevat säännökset (niiden pätevyys) sellaisenaan, osittain SLOM-tuottajille näistä säännöksistä aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen, muodostavat jäljempänä tarkemmin kuvattavat oikeudelliset puitteet, joihin nyt käsiteltävät asiat liittyvät.

5. Nyt käsiteltävissä valituksissa esitetään erityisesti kysymys siitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovellettavan oikeuskäytännön valossa menetellyt valituksenalaisissa tuomioissa perustellusti pitäessään lähtökohtana sitä, että yhteisön vastuu edellyttää sitä, että tuottajat ovat selvästi osoittaneet aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä.

II Asiaa koskeva lainsäädäntö

A *SLOM-tuottajien osallistuminen maitokiintiöjärjestelmään*

6. Koska yhteisössä tuotettiin liikaa maitoa, neuvosto antoi vuonna 1977 asetuksen N:o 1078/77 maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä.[7] Kyseisessä asetuksessa tarjottiin tuottajille mahdollisuus antaa palkkiota vastaan sitoumus kaupan pitämisestä luopumisesta tai lypsykarjan muuttamisesta lihakarjaksi viiden vuoden ajaksi.

7. Koska ylituotanto jatkui vielä vuonna 1983 siitä huolimatta, että useat tuottajat olivat antaneet tällaisia kaupan pitämisestä luopumista koskeneita sitoumuksia, neuvosto antoi 31 päivänä maaliskuuta 1984 maidon ja maitotuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 804/68 muuttamisesta asetuksen (ETY) N:o 856/84[8] ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä asetuksen N:o 857/84.[9] Näillä asetuksilla otettiin 1.4.1984 alkaen käyttöön maidon lisämaksujärjestelmä (jäljempänä maksujärjestelmä), jonka mukaan kukin maidontuottaja sai pitää kaupan ainoastaan hänelle annettua maitokiintiötä (jäljempänä viitemäärä) vastaavan määrän maitoa;

7 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.
8 — EYVL L 90, s. 10.
9 — Mainittu edellä alaviitteessä 6.

muussa tapauksessa oli suoritettava lisämaksu. Viitemäärä vastasi viitevuonna — Alankomaiden kuningaskunnan osalta tämä oli vuosi 1983 — tuotettua maitomäärää.

8. Yksikään tuottaja, joka ei ollut tuottanut kyseisenä vuonna maitoa asetuksen N:o 1078/77 nojalla antamansa kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksen vuoksi, ei tämän seurauksena saanut viitemäärää lainkaan eikä siten voinut myöskään pitää maitoa kaupan ilman lisämaksun suorittamista.

9. Asioissa Mulder [10] (jäljempänä asiassa Mulder I annettu tuomio) ja Von Deetzen [11] 28.4.1988 antamissaan tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin julisti asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se oli täydennettynä asetuksella (ETY) N:o 1371/84, [12] pätemättömäksi luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisen perusteella siltä osin "kuin siinä ei säädetä viitemäärän myöntämisestä tuottajille, jotka eivät ole toimittaneet maitoa kyseessä olevaa jäsenvaltiota koskevana viitevuonna asetuksen N:o 1078/77 nojalla antamansa sitoumuksen täyttämiseksi".

10. Neuvosto antoi näin ollen 20.3.1989 asetuksen (ETY) N:o 764/89 asetuksen (ETY) N:o 857/84 muuttamisesta. [13] Tällä asetuksella asetukseen N:o 857/84 lisättiin 3 a artikla. Tämä säännös mahdollisti tietyin edellytyksin sen, että niille maidontuottajille, jotka eivät kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen vuoksi olleet toimittaneet lainkaan maitoa viitevuonna ja jotka oli sen vuoksi aiemmin jätetty maitokiintiöjärjestelmän ulkopuolelle, myönnettiin erityinen viitemäärä (3 a artiklan 1 kohta), joka vastasi 60:tä prosenttia siitä maitomäärästä (3 a artiklan 2 kohta), jonka tuottaja oli toimittanut tai myynyt 12 kalenterikuukauden aikana ennen kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskeneen sitoumuksen antamista (jäljempänä viitetuotanto).

11. Kyseinen järjestelmä koskee lisätyn 3 a artiklan 1 kohdan mukaan kuitenkin ainoastaan tuottajia, "joiden kaupan pitämisestä luopumisen tai tuotantosuunnan muuttamisen voimassaolo päättyy asetuksen (ETY) N:o 1078/77 nojalla annetun sitoumuksen mukaisesti 31.12.1983 jälkeen tai jäsenvaltioissa, joissa maitotoimitukset huhtikuun ja syyskuun välisenä aikana ovat vähintään kaksinkertaiset verrattuna maitotoimituksiin lokakuun ja maaliskuun välisenä aikana, 30.9.1983 jälkeen".

12. Nämä tuottajat saavat hakemuksesta väliaikaisen erityisen viitemäärän, mikäli he muun muassa "osoittavat toimivaltaiselle viranomaiselle hakemuksensa tueksi kykenevänsä tuottamaan vaaditun viitemäärän

10 — Asia 120/86, Mulder, tuomio 28.4.1988 (Kok. 1988, s. 2321).

11 — Asia 170/86, Von Deetzen, tuomio 28.4.1988 (Kok. 1988, s. 2355).

12 — Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annettu komission asetus (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11).

13 — EYVL L 84, s. 2.

kokonaisuudessaan tilallaan" (asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan b alakohta, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 764/89).

13. Lisätyn 3 a artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos tuottaja kykenee 29.3.1989 alkavassa kahden vuoden määräajassa osoittamaan toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla, että hän on tosiasiallisesti aloittanut uudelleen suoramyynnin ja/tai toimitukset ja että ne ovat viimeisen 12 kuukauden aikana olleet vähintään 80 prosenttia väliaikaisesta viitemäärästä, hänelle myönnetään erityinen viitemäärä lopullisesti. Muussa tapauksessa väliaikaiset viitemäärät ohjataan täysimääräisesti takaisin yhteisön varantoihin. [14]

14. Asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohta, sellaisena kuin se oli muutettuna asetuksella N:o 764/89, kumottiin asiassa Spagl 11.12.1990 annetulla tuomiolla [15] luottamuksensuojan periaatteen vastaisena siltä osin kuin "tuottajille, joiden kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muuttamisesta asetuksen N:o 1078/77 nojalla antama sitoumus oli päättynyt ennen 31.12.1983 tai ennen 30.9.1983, ei myönnetä erityistä viitemäärää". Kyseisessä tuomiossa samoin kuin samana päivänä asiassa Pastätter annetussa tuomiossa [16] yhteisöjen tuomioistuin kumosi lisäksi kyseisen artiklan 2 kohdan siltä osin kuin siinä rajoitettiin erityinen viitemäärä 60 prosenttiin viitetuotannosta.

15. Neuvosto antoi tästä syystä 13.6.1991 asetuksen (ETY) N:o 1639/91 asetuksen N:o 857/84 muuttamisesta, [17] ja kyseisellä asetuksella poistettiin pätemättömiksi julistetut edellytykset, jotta asianomaisille tuottajille voitaisiin myöntää erityinen viitemäärä.

16. Yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä asiassa Wehrs antamassaan tuomiossa [18] asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toiseen luetelmakohtaan, sellaisena kuin se oli muutettuna asetuksella N:o 764/89, sisältyvän ns. "päällekkäisyyden kieltävän säännön" pätemättömäksi. Tämän jo asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan 1 alakohdan toiseen luetelmakohtaan, sellaisena kuin se oli muutettuna asetuksella N:o 1639/91, sisältyneen järjestelyn mukaan SLOM-tuottajille, jotka olivat jo saaneet asetuksen N:o 857/84 2 artiklan nojalla viitemäärän (toiselle tilalle), ei voitu myöntää erityistä viitemäärää.

14 — Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun soveltamista koskevista yleisistä säännöistä 3 päivänä kesäkuuta 1988 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1546/88 (EYVL L 139, s. 12), sellaisena kuin se on muutettuna 20 päivänä huhtikuuta 1989 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1033/89 (EYVL L 110, s. 27), 3 a artiklan 1 kohdassa edellytettiin, että tuottaja jättää "erityisen viitemäärän myöntämistä koskevan hakemuksen jäsenvaltion nimeämälle toimivaltaiselle viranomaiselle — sillä edellytyksellä, että tuottaja pystyy osoittamaan hallinnoivansa edelleen kokonaisuudessaan tai osittain samaa tilaa kuin palkkion hakemisen ajankohtana".

15 — Asia C-189/89, Spagl, tuomio 11.12.1990 (Kok. 1990, s. I-4539).

16 — Asia C-217/89, Pastätter, tuomio 11.12.1990 (Kok. 1990, s. I-4585).

17 — EYVL L 150, s. 35.

18 — Asia C-264/90, Wehrs, tuomio 3.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6285).

17. Kyseisen tuomion seurauksena neuvosto antoi 19.7.1993 asetuksen (ETY) N:o 2055/93 tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille myönnettävästä erityisviitemäärästä.[19] Tämän 1.8.1993 voimaan tulleen asetuksen mukaan tuottajat, jotka olivat antaneet asetuksen N:o 1078/77 mukaisen kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskeneen sitoumuksen ja joille ei — päällekkäisyyden kieltävän säännön vuoksi — ollut siihen mennessä voitu myöntää erityistä viitemäärää, saivat alkuperäisen viitemäärän lisäksi tällaisen erityisen viitemäärän.

B *Yhteisön maitokiintiöjärjestelmästä aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen*

18. Yhdistetyissä asioissa Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio 19.5.1992 antamassaan välituomiossa (jäljempänä asiassa Mulder II annettu tuomio)[20] yhteisöjen tuomioistuin määräsi yhteisön korvaamaan vahingon, jota tietyille maidontuottajille oli aiheutunut asetuksesta N:o 857/84 siltä osin kuin vahinko oli johtunut siitä, että kyseisessä asetuksessa ei ollut säännöksiä viitemäärän myöntämisestä tuottajille, "jotka eivät ole toimittaneet maitoa asianomaisen jäsenvaltion käyttämän viitevuoden aikana — neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1078/77 mukaisesti tekemänsä sitoumuksen vuoksi". Maksettavien määrien osalta yhteisöjen tuomioistuin antoi asianosaisten tehtäväksi pyrkiä sopimukseen ja muussa tapauksessa toimittaa yhteisöjen tuomioistuimelle vaatimuksensa korvattavasta määrästä.

19. Neuvosto ja komissio julkaisivat tämän tuomion johdosta 5.8.1992 tiedonannon 92/C 198/04.[21] Kyseiset toimielimet viittasivat siinä asiassa Mulder II annetun tuomion vaikutuksiin ja ilmoittivat sen täyden vaikutuksen varmistamiseksi aikovansa antaa yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten vahingonkorvaukset käytännössä suoritetaan asianomaisille tuottajille.

20. Neuvosto antoi asiassa Mulder II annetun tuomion täytäntöön panemiseksi 22.7.1993 asetuksen (ETY) N:o 2187/93 tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille, jotka eivät ole voineet tilapäisesti harjoittaa toimintaansa, tarjottavasta hyvityksestä.[22] Kyseisillä asetuksilla tarjottiin tuottajille, joille myönnettiin lopullisesti erityinen viitemäärä,[23] kiinteämääräistä hyvitystä kaikista vahingoista, joita heille oli aiheutunut asiassa Mulder II annetun tuomion kohteena olleen järjestelmän vuoksi.

19 — EYVL L 187, s. 8.

20 — Yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 19.5.1992 (Kok. 1992, s. I-3061, Kok. Ep. XII, s. I-99).

21 — EYVL C 198, s. 4.

22 — EYVL L 196, s. 6.

23 — Kuten kyseisen asetuksen 2 artiklassa lisäksi vahvistetaan, asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 3 kohdan mukaisin edellytyksin, asetuksen N:o 764/89 mukaisesti 29.3.1991 saakka tai asetuksen N:o 1639/91 mukaisesti 1.7.1993 saakka.

21. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisi yhdistetyissä asioissa Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio 27.1.2000 antamallaan tuomiolla (jäljempänä asiassa Mulder III annettu tuomio)[24] lopullisesti kyseisten asioiden kantajille, jotka eivät olleet hyväksyneet edellä mainittua hyvitystarjousta,[25] maksettavien korvausten suuruuden.

III Tosiseikat

22. Valituksenalaisista tuomioista[26] ilmenevät seuraavat tosiseikat:

23. Muutoksenhakijat Bouma ja Beusmans (jäljempänä valittajat) ovat alankomaalaisia maidontuottajia, jotka sitoutuivat asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti luopumaan maidon kaupan pitämisestä, Bouma 20.4.1983 saakka ja Beusmans 23.12.1983 saakka.

24. Valittajat eivät aloittaneet maidontuotantoa uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumusten päätyttyä. Beusmans tosin jatkoi kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaoloaikana aloittamaansa lihakarjan kasvattamista.

25. Valittajat hakivat asetuksen N:o 1639/91 antamisen jälkeen väliaikaista viitemäärää, joka myönnettiin Boumalle 28.10.1991 ja Beusmansille 25.11.1991.

26. Algemene Inspectiedienst tutki valittajien toimintaa varmistuakseen maidontuotannon uudelleen aloittamiseen liittyneistä yksityiskohdista, ja valittajille myönnetyt väliaikaiset viitemäärät peruutettiin sen tarkastusten perusteella 19.4.1993 (Beusmansin osalta) ja 4.5.1993 (Bouman osalta) tehdyillä päätöksillä.

IV Menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalaiset tuomiot

27. Bouma nosti 30.9.1993 ja Beusmans 14.2.1994 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen saapuneilla kirjelmillä EY:n perustamissopimuksen 178 artiklan ja 215 artiklan 2 kohdan (joista on tullut EY 235 artikla ja EY 288 artiklan 2 kohta) nojalla neuvostoa ja komissiota (jäljempänä valituksen vastapuolet) vastaan korvauskanteet vahingosta, jota heille oli aiheutunut siitä, että he eivät olleet asetuksen N:o 857/84 vuoksi, sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksella N:o 1371/84, kyenneet pitämään maitoa kaupan.

24 — Yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.2000 (Kok. 2000, s. I-203).

25 — Em. tuomion 7 kohta.

26 — Vrt. edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 14–17 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 14–16 kohta.

28. Valittajat vaativat korvausta 1.4.1984 eli siitä alkaen, jolloin tuli voimaan maksujärjestelmä, jonka vuoksi heille ei ollut voitu myöntää viitemäärää eivätkä he siten voineet tuottaa maitoa, siihen saakka kunnes maidontuotanto aloitettiin uudelleen eli tarkemmin sanoen siihen saakka kunnes heille myönnettiin väliaikainen viitemäärä asetuksen N:o 1639/91 perusteella. [27]

29. Perusteluina valittajat esittivät muun muassa, [28] että valituksen vastapuolet olivat perusteettomasti väittäneet, että heillä ei olisi oikeutta vahingonkorvaukseen, koska he eivät olleet aloittaneet maidontuotantoa uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumusten voimassaolon päätyttyä. Lisäksi he esittivät perusteluita sille, miksi he eivät olleet kyenneet aloittamaan maidontuotantoa uudelleen vuonna 1983 kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumusten voimassaolon päätyttyä. Lisäksi he vastustivat asiassa Spagl annettuun tuomioon nojautuen valituksen vastapuolten väitettä, jonka mukaan SLOM-tuottajat, joiden kaupan pitämisestä luopumista koskeneet sitoumukset olivat päättyneet vuonna 1983 ja jotka eivät olleet aloittaneet maidontuotantoa uudelleen 1.4.1984 mennessä, eivät voineet vaatia vahingonkorvausta. He esittivät, että syyt, joiden vuoksi asian Spagl kantaja ei ollut aloittanut uudelleen maidontuotantoa, eivät olleet vaikuttaneet yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuun.

30. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lykkäsi 31.8.1994 antamillaan määräyksillä ratkaisun antamista asioissa T-533/93 ja T-73/94 siihen saakka kunnes asiassa Mulder III annettaisiin tuomio.

31. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi 11.3.1999 annetuilla määräyksillä oikeudenkäynnin jatkamisesta.

32. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kanteet valituksenalaisilla 31.1.2001 annetuilla tuomioilla. Perusteluina se esitti lähinnä seuraavaa:

33. Esitettyään sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun yleiset edellytykset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa aluksi, että yhteisön vastuu vahingoista, joita maidontuottajalle on aiheutunut siitä, että hän ei ole kyennyt toimittamaan maitoa asetuksen N:o 857/84 vuoksi, johtuu luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta. [29]

34. Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan luottamuksensuojan periaatteeseen voidaan vedota vain silloin, kun yhteisö on itse luonut tilanteen, johon

27 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma v. neuvosto ja komissio annetun tuomion 24 kohta sekä 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans v. neuvosto ja komissio annetun tuomion 23 kohta sekä 28 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

28 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma v. neuvosto ja komissio annetun tuomion 31 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans v. neuvosto ja komissio annetun tuomion 30 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

29 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 39 ja 40 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 38 ja 39 kohta.

perusteltu luottamus perustuu.[30] Sellaisen taloudellisen toimijan osalta, joka on sopinut kaupan pitämisestä luopumisesta, tämä merkitsee sitä, että hänen on voitava luottaa siihen, että hänen sitoumuksensa päätyttyä ei ole odotettavissa "rajoituksia, jotka koskevat häntä erityisellä tavalla nimenomaan sillä perusteella, että hän on käyttänyt hyväkseen yhteisön säännöstön tarjoamia mahdollisuuksia (asiassa Mulder I annetun tuomion 24 kohta ja edellä mainitussa asiassa von Deetzen annetun tuomion 13 kohta)". Sen sijaan "luottamuksensuojan periaatteen vastaista ei ole, että lisämaksujärjestelmän kaltaisen menettelyn yhteydessä asetetaan rajoituksia tuottajalle siitä syystä, että tämä ei ole pitänyt maitoa kaupan tai pitää sitä kaupan vain rajallisia määriä tietyn määrätyn ajan ennen kyseisen menettelyn voimaantuloa omasta vapaasta päätöksestään ja ilman, että tuottajaa olisi tähän kannustettu yhteisön säädöksellä (edellä mainitussa asiassa Kühn annetun tuomion 15 kohta)".[31]

35. Tämän jälkeen[32] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsittelee asiassa Spagl annettua tuomiota seuraavasti:

"43 Edellä mainitusta asiassa Spagl annetusta tuomiosta käy kantajan mukaan lisäksi ilmi, että yhteisö ei voi luottamuksensuojan periaatetta loukkaamatta ilman eri toimenpiteitä evätä kiintiöitä kaikilta niiltä tuottajilta, joiden kaupan pitämistä tai tuotannon muuttamista koskevat sitoumukset olivat päättyneet vuonna 1983, eikä etenkään tuottajilta, jotka eivät Spaglin tavoin olleet voineet aloittaa uudelleen maidontuotantoa syistä, jotka liittyivät niiden antamiin sitoumuksiin. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tuomionsa 13 kohdassa seuraavasti:

'Yhteisön lainsäätäjä saattoi pätevästi asettaa määräajan, joka koski kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskevaa ajanjaksoa kyseisten toimijoiden osalta ja jonka tarkoituksena oli sulkea [erityisen viitemäärän myöntämistä koskevista säännöksistä saatavan] edun ulkopuolelle tuottajat, jotka eivät olleet toimittaneet maitoa koko viitevuonna tai osana sitä sellaisista syistä, jotka eivät koske kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista. On sen sijaan luottamuksensuojan periaatteen vastaista, sellaisena kuin periaatetta on tulkittu edellä mainitussa oikeuskäytännössä, että tämänkaltainen määräaika asetettaisiin olosuhteissa, joiden vuoksi se vaikuttaisi siten, että [näistä säännöksistä saatavan] edun ulkopuolelle jäisivät myös sellaiset tuottajat, joiden osalta maidon toimittamatta jättäminen viitevuoden aikana kokonaisuudessaan tai osana vuotta on johtunut asetuksen N:o 1078/77 mukaisen sitoumuksen noudattamisesta.'

44 Päinvastoin kuin kantaja väittää, tätä tuomiota on tulkittava ainoastaan niiden tosiseikkojen valossa, jotka olivat kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olleen asian taustalla. Spagl oli maanviljelijä, joka ei kyennyt sitoumuksen päätyttyä 31.3.1983 aloittamaan välit-

30 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 41 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 40 kohta.

31 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa annetun tuomion 42 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 41 kohta.

32 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 43 ja 44 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 42 ja 43 kohta.

tömästi uudelleen maidontuotantoa, koska hänellä ei ollut tarvittavaa pääomaa lypsykarjan uudelleenhankkimiseksi. Tämän sijaan Spagl osti nuorta nautakarjaa, joita hän kasvatti itse aloittaakseen uudelleen kyseisen toiminnan 12 lypsylehmän avulla vuoden 1984 touko- tai kesäkuussa (ks. edellä mainittua asiaa Spagl koskevan julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotuksen 2 kohta (Kok. 1990, s. I-4554, 2 kohta)). Suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta käy lisäksi ilmi, että sillä aikaa, kun maidontuotanto oli ollut keskeytyneenä, kantaja oli huoltanut maidontuotantoon käyttämiään rakennuksia ja koneita — —."

36. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee asiassa Spagl annetun tuomion perusteella, "että tuottajat, joiden sitoumus oli päättynyt vuonna 1983, eivät voi menestyksekkäästi perustaa vahingonkorvauskannettaan luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, elleivät ne osoita, että syyt, joiden vuoksi ne eivät olleet aloittaneet uudelleen maidontuotantoa viitevuonna, liittyvät siihen seikkaan, että ne olivat keskeyttäneet tämän tuotannon tietyksi ajaksi ja että niiden oli mahdotonta tuotantoa koskevista järjestelyllisistä syistä aloittaa toimintaa välittömästi uudelleen". [33]

37. Se perustelee tätä tämän jälkeen asiassa Mulder II annetulla tuomiolla seuraavasti: [34]

"Asiassa Mulder II annetun tuomion 23 kohdasta käy lisäksi ilmi, että yhteisön vastuu edellyttää sitä, että tuottajat ovat selvästi osoittaneet aikomuksensa aloittaa uudelleen maidontuotanto sen jälkeen kun maidon kaupan pitämisestä luopumista koskeva ajanjakso on päättynyt. Laittomuus, joka johti SLOM-tuottajien tilanteen taustalla olevien asetusten pätemättömiksi julistamiseen, antaa SLOM-tuottajille oikeuden vahingonkorvaukseen ainoastaan, jos nämä ovat olleet estyneitä aloittamaan uudelleen maidontuotannon. Tämä merkitsee sitä, että tuottajien, joiden sitoumus oli päättynyt ennen kuin asetus N:o 857/94 oli tullut voimaan, oli pitänyt aloittaa uudelleen maidontuotanto tai ainakin toteuttaa tähän tähtääviä toimenpiteitä eli investoida maidontuotannossa tarvittaviin laitteisiin taikka korjata tai huoltaa niitä (ks. tältä osin asiaa Mulder II koskevan julkisasiamies Van Gervenin ratkaisuehdotuksen 30 kohta; Kok. 1992, s. I-3094)."

38. Samalla kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaa sen, että on välttämätöntä, että osoitetaan selvästi aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen, se soveltaa tätä edellytystä valittajien tilanteeseen seuraavasti: [35]

"48 Kun otetaan huomioon, ettei kantaja aloittanut maidontuotantoauudelleen

33 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 43 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 44 kohta.

34 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 46 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 45 kohta.

35 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohta.

sitoumuksensa päättymisajankohdan 20.4.1983 ja kiintiöjärjestelyn voimaantuloajankohdan 1.4.1984 välisenä ajanjaksona, kantajan vahingonkorvauskannetta voidaan pitää perusteltuna vain, jos kantaja osoittaa, että hänellä oli tarkoitus aloittaa tuotanto uudelleen kaupan pitämistä koskevan sitoumuksen päätyttyä ja että tämä oli ollut mahdotonta asetuksen N:o 857/84 voimaantulon vuoksi."

39. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkii molempien asioiden osalta, onko tällaista aikomusta osoitettu:

— Asiassa Bouma (tuomion 49 kohta):

"49 Ensinnäkin on todettava, että vaikka kantajan sitoumus luopua maidon kaupan pitämisestä oli päättynyt yli 11 kuukautta ennen maitokiintiöjärjestelmän voimaantuloa, kantaja ei ollut aloittanut maidontuotantoa kyseiseen päivämäärään mennessä. Kantaja ei myöskään ole esittänyt selvitystä siitä, että hän olisi ottanut yhteyttä kansallisiin viranomaisiin saadakseen viitemäärän vuonna 1984 eli maitokiintiöjärjestelmän voimaantulon yhteydessä. Kantaja ei ole myöskään osoittanut toimineensa muulla sellaisella tavalla, joka osoittaisi, että kantajalla oli ollut aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen sitoumuksen voimassaolon päätyttyä. Tältä osin on aiheellista todeta, että ruohikkoa varten kylvettäviä siemeniä koskevat, osittain vuoden 1983 elokuulle päivätyt alennuskortit eivät riitä osoittamaan tällaista aikomusta."

— Asiassa Beusmans (tuomion 48 kohta):

"48 Tältä osin on syytä todeta, että vaikka kantajalla oli ollut nautakarjaa, joka soveltui kantajan ilmoituksen mukaan sekä liha- että maidontuotantoon, hän ei ollut aloittanut maidontuotantoa uudelleen sitoumuksen päätyttyä. Kantaja ei ole esittänyt selvitystä siitä, että hän olisi ottanut yhteyttä kansallisiin viranomaisiin saadakseen viitemäärän vuonna 1984 eli maitokiintiöjärjestelmän voimaantulon yhteydessä. Kantaja ei ole myöskään osoittanut toimineensa muulla sellaisella tavalla, joka osoittaisi, että kantajalla olisi ollut aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen sitoumuksen päätyttyä."

40. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa lisäksi, että se, että tuottajalle on myönnetty väliaikainen viitemäärä asetuksen N:o 1639/91 perusteella, ei valittajien näkemyksen vastaisesti merkitse sitä, että heillä olisi oikeus vaatia vahingonkorvausta yhteisöltä; tämä seikka ei yksinään osoita, että valittajilla olisi ollut kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen päättyessä aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen. [36]

36 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 50–55 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 49–52 kohta.

41. Näillä perusteilla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee, ettei yhteisö ole vahingonkorvausvastuussa valittajia kohtaan sen vuoksi, että heidän asiassaan on sovellettu asetusta N:o 857/84, eikä ole tarpeen tutkia, täyttyisivätkö muut sellaista vastuuta koskevat edellytykset. [37]

V Muutoksenhaku

42. Bouma ja Beusmans ovat valittaneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta 31.4.2001 ja esittäneet valitustensa tueksi viisi valitusperustetta. Kumpikin vaatii yhteisöjen tuomioistuinta

— kumoamaan tuomion

— palauttamaan asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja

— velvoittamaan neuvoston ja komission korvaamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja tässä oikeudenkäynnissä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

43. Neuvosto vaatii yhteisöjen tuomioistuinta molemmissa asioissa

— jättämään valituksen osittain tutkimatta ja joka tapauksessa toteamaan sen kokonaisuudessaan perusteettomaksi ja

— velvoittamaan valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

44. Komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta molemmissa asioissa

— toteamaan valituksen perusteettomaksi ja

— velvoittamaan valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

45. Molemmat asiat yhdistettiin yhteisen ratkaisun antamista varten 20.6.2003 annetulla presidentin määräyksellä.

37 — Edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Bouma annetun tuomion 54 kohta ja edellä alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Beusmans annetun tuomion 53 kohta.

VI Oikeudellinen arviointi

A *Alustavia huomautuksia*

1. Asianomaisten tuottajien eri ryhmät

46. Aluksi on nyt käsiteltävien asioiden taustaksi mainittava, että asianomaisten SLOM-tuottajien suuren määrän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pantiin vireille useita samanlaisia kanteita, jotka ryhmiteltiin tämän jälkeen prosessiekonomisista syistä eri ominaisuuksien ja yhtymäkohtien perusteella pilottitapauksiin.

47. Asianomaiset SLOM-tuottajat voidaan erotella eri ryhmiin sen mukaan, miten viitemäärien myöntämistä koskevien eri järjestelmien ja "korjaavien järjestelyjen" yhteisvaikutus ja oikeuskäytännössä määrätyt ja yhteisön lainsäätäjän järjestämät hyvitysmahdollisuudet koskevat heitä. Jotkin näistä eroavaisuuksista kuuluvat ilmeisesti jo SLOM-ongelmaa käsitelleiden asianosaisten ja elinten vakiintuneeseen terminologiaan, mistä syystä jäljempänä esitettävien näkemysten sekä asianosaisten lausumien ymmärtämiseksi on tässä yhteydessä viitattava joihinkin näistä luokitteluista. [38]

48. Ensinnäkin voidaan yksilöidä ryhmä SLOM-tuottajia, joiden kaupan pitämisestä luopumista koskevien sitoumusten voimassaolo päättyi 31.12.1983 jälkeen ja joille voitiin myöntää erityinen viitemäärä jo 20.3.1989 annetun asetuksen N:o 764/89 perusteella, kun asetuksen N:o 857/84 mukaisen viitemäärän riidanalaista laskentatapaa ensimmäistä kertaa muutettiin. Näihin niin sanottuihin SLOM I -tuottajiin kuuluvat erityisesti 84:t eli SLOM-tuottajat, joiden kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen voimassaolo päättyi vuoden 1984 aikana.

49. SLOM I -tuottajista on erotettava SLOM-tuottajat, joille voitiin myöntää erityinen viitemäärä vasta sen jälkeen, kun asetusta N:o 857/84 oli muutettu uudelleen asetuksella N:o 1639/91. Tämän jäljempänä SLOM II -tuottajiksi kutsutun ryhmän alaryhmä on 83:t eli SLOM-tuottajat, joiden kaupan pitämisestä luopumista kos-

38 — Vrt. tästä myös yhteisöjen tuomioistuimen tekemä erottelu SLOM I-, SLOM II- ja SLOM III -järjestelyihin, asia C-273/98, Schlebusch, tuomio 25.5.2000 (Kok. 2000, s. I-3889, 5–11 kohta).

kevien sitoumusten voimassaolo päättyi viitevuoden 1983 aikana ja joille ei siten voitu myöntää viitemäärää asetuksen N:o 764/89 perusteella.

50. Asianosaiset viittaavat lausumissaan lopuksi vielä myös SLOM III -tuottajiin, jotka ovat lähinnä tuottajia, jotka voivat saada erityisen viitemäärän vasta asetuksen N:o 2055/93 perusteella, koska he kuuluivat päällekkäisyyden kieltävän säännön [39] soveltamisalaan.

51. Lisäksi on muistettava, että asetuksen N:o 2187/93 mukainen hyvitystarjous osoitettiin kaikille tuottajille, joille myönnettiin lopullisesti erityinen viitemäärä jonkin edellä mainitun asetuksen perusteella. [40]

2. Tämän oikeudenkäynnin kohde

52. Nyt käsiteltävien asioiden asianosaiset ovat aluksi ottaneet kantaa tämän oikeudenkäynnin kohdetta koskevaan kysymykseen tai siihen, mistä SLOM-tuottajien ryhmästä tässä oikeudenkäynnissä pitäisi antaa ratkaisu. Näitä yleisiä oikeudellisia näkemyksiä käsitellään niiden valitusperusteiden yhteydessä, joihin ne konkreettisesti sisältyvät. Asianosaisten perustelujen linjausten paremmaksi ymmärtämiseksi käsittelen kuitenkin lyhyesti heidän alustavia huomautuksiaan.

53. Valittajat esittävät, että nyt käsiteltävät asiat tarkoitettiin pilottitapaukseksi 83:ien ryhmälle, jolle oli ominaista se, että heille myönnettiin aluksi erityinen viitemäärä asetuksen N:o 1639/91 perusteella, mutta se peruutettiin myöhemmin. Tarkoituksena on selvittää, vaikuttaako viimeksi mainittu seikka jollain tavoin 83:ien oikeuteen saada korvausta yhteisöltä. He painottavat lähinnä, että SLOM II -tuottajille aiheutui vahinkoa yhtä lailla ja samoin edellytyksin kuin SLOM I -tuottajille.

54. Valittajat vastustavat nyt käsiteltävissä valituksissa lähinnä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut valituksenalaisissa tuomioissa vahingonkorvausvaatimusten osalta huomioon erityisten viitemäärien peruuttamista, vaan sen, ovatko tuottajat osoittaneet selvästi aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä. He arvostelevat sitä, että tällä saatetaan kyseenalaistaa myös sellaisten 83:ten oikeus vahingonkorvaukseen, jotka olivat saaneet lopullisesti erityisen viitemäärän ja joiden oikeuden vahingonkorvaukseen komissio oli jo tunnustanut.

39 — Ks. tästä edellä 17 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esittämäni näkemykset.

40 — Ks. edellä 21 kohta ja alaviite 29; näin ollen sekä SLOM I- ja SLOM II -tuottajien oli periaatteessa mahdollista saada näitä korvauksia, ei kuitenkaan SLOM III -tuottajien.

55. Komissio ja neuvosto korostavat sitä vastoin lähinnä sitä, että nyt käsiteltävissä asioissa on kyse 83:ista, jotka eivät ole saaneet lopullista viitemäärää ja pitävät paikkansapitävänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisissa tuomioissa omaksumaa näkemystä, jonka mukaan näiden tuottajien oikeus vahingonkorvaukseen edellyttää maidontuotannon uudelleen aloittamista tai sitä koskevan aikomuksen osoittamista.

56. Siltä osin kuin valittajat vastustavat tässä tilanteessa lähinnä sitä, että valituksenalaisissa tuomioissa ei ole annettu ratkaisua suunnitellun pilottitapauksen ilmoitetun "kohderyhmän" oikeusasemasta, on aluksi todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei ensi arviolta ollut nyt käsiteltävien EY 235 artiklaan, luettuna yhdessä EY 288 artiklan 2 kohdan kanssa, perustuvien vahingonkorvauskanteiden yhteydessä ratkaista sitä, mihin joillain perusteilla muodostettuun ryhmään, johon riidanalaiset yhteisön toimenpiteet olivat vaikuttaneet, valittajat kuuluivat, vaan antaa ratkaisu siitä, täyttyivätkö sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun edellytykset kummankin valittajan osalta. On näin ollen mahdollista, että tuomiot eivät tämän seurauksena ole tarkalleen sovellettavissa siihen ryhmään, jota koskevia pilottitapauksia niiden pitäisi olla, mutta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ei voida lähtökohtaisesti moittia tästä.

57. Lisäksi on todettava, että myöskään muutoksenhakumenettelyssä käsiteltävien asioiden kohdetta tai laajuutta ei voida muuttaa muuksi siten, että tietyllä SLOM-tuottajien ryhmällä pitäisi todeta olevan oikeus vahingonkorvaukseen. Tältä osin on tässä vaiheessa muistutettava siitä, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole käsitellä muutoksenhakumenettelyssä oikeusriitaa kokonaisuudessaan ja antaa uutta ratkaisua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetusta kanteesta, vaan sen toimivalta rajoittuu muutoksenhakumenettelyssä siihen, että se tutkii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion esitettyjen oikeudellisiin virheisiin perustuvien valitusperusteiden valossa.[41]

B *Valitusperusteet*

58. Valittajat perustavat valituksensa molemmissa asioissa viiteen valitusperusteeseen.[42] Niiden asiassa Bouma ja asiassa Beusmans annettujen tuomioiden kohtien mukaisesti, joita nämä perusteet koskevat, on asianmukaista käsitellä ensin ensimmäinen valitusperuste, jonka jälkeen kolmas valitusperuste, sitten toinen ja neljäs peruste yhdessä ja viimeisenä viides valitusperuste.

41 — Vrt. mm. asia C-217/01 P, Michel Hendrickx v. Cedefop, tuomio 10.4.2003 (Kok. 2003, s. I-3701, 37 kohta); asia C-274/00 P, Simon, tuomio 27.6.2002 (Kok. 2002, s. I-5999, 39 kohta) ja asia C-136/92 P, Brazzelli Lualdi, tuomio 1.6.1994 (Kok. 1994, s. I-1981, 29 kohta).

42 — Asianosaisten esittämät valitusperusteet ja lausumat ovat — lukuun ottamatta lähinnä viidenteen valitusperusteeseen liittyviä muutamia poikkeuksia, jotka johtuvat alkuperäisten tilanteiden eroista — molemmissa käsiteltävissä asioissa suureksi osaksi samat.

1. Ensimmäinen valitusperuste

a) Asianosaisten olennaiset lausumat

59. Valittajat vetoavat ensimmäisessä seitsemänosaisessa valitusperusteessaan lähinnä siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa Bouma annetun tuomion 43–45 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 42–44 kohdassa tulkinnut asiassa Spagl annettua tuomiota virheellisesti ja tästä syystä tehnyt virheellisiä päätelmiä 83:ien oikeudesta vahingonkorvaukseen. He vastustavat erityisesti asiassa Spagl annetusta tuomiosta esitettyä tulkintaa, jonka mukaan kaikilla 83:illa ei olisi oikeutta vahingonkorvaukseen vaan ainoastaan niillä, jotka osoittavat, että he eivät erityisistä syistä kyenneet välittömästi jatkamaan uudelleen tuotantoaan.

60. Tällaista tulkintaa vastaan he esittävät, että asiassa Spagl annettu tuomio koskee kaikkia 83:ia,[43] eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemyksen vastaisesti mikään viittaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuin olisi halunnut rajoittaa asetuksen N:o 857/84 kumoamisen vain niihin tapauksiin, joissa asianomaiset SLOM-tuottajat ovat kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen voimassaolon päätyttyä kyenneet aloittamaan maidontuotannon uudelleen viitevuoden 1983 aikana. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on jo asiassa Spagl antamassaan tuomiossa, kuten tutkittaessa sitä yhdessä ratkaisuehdotuksen[44] kanssa ilmenee, hylännyt väitteen, jonka mukaan Spagl olisi kyennyt aloittamaan tuotannon uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päättymisen ja maksujärjestelmän käyttöönoton välisenä aikana. Asiassa Spagl annetusta tuomiosta ja siihen liittyvästä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksesta ei myöskään ilmene, että yhteisöjen tuomioistuin olisi ratkaisua antaessaan ottanut huomioon kyseiseen tapaukseen liittyneitä erityisiä seikkoja, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on maininnut ja nojautunut tähän tulkinnassaan.

61. Valittajat esittävät lisäksi, että asetukseen N:o 1639/91 sen enempää kuin asetukseen N:o 2187/93 ei sisälly oikeutta vahingonkorvaukseen koskevia lisäedellytyksiä, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisissa tuomioissa todennut, ja että myös neuvosto ja komissio ovat aina myöntäneet, että 83:illa ja 84:illä on asiassa Spagl annetun tuomion valossa yhtäläiset oikeudet vahingonkorvaukseen. Valituksenalaisissa tuomioissa on siten viime kädessä loukattu useita yleisiä oikeusperiaatteita kuten yhdenvertaisen kohtelun, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita 83:ien osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole myöskään ymmärtänyt sitä, että asia Spagl oli pilottitapaus, jonka kohteena olivat kaikkien 83:ien oikeudet ja velvoitteet. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyrkii rajoittamaan kyseisen tuomion merkitystä yli 10 vuotta sen antamisen jälkeen tuolloisen tosiseikaston valossa, se ei myöskään ymmärrä yhteisöjen tuomioistuimen tehtävää oikeuskäytännön kehittäjänä.

43 — Valittajat nojautuvat tältä osin asiassa C-85/90, Dowling, 22.10.1992 annettuun tuomioon (Kok. 1992, s. I-5305, 25 kohta).

44 — Julkisasiamies Jacobsin edellä alaviitteessä 15 mainitussa asiassa Spagl antaman ratkaisuehdotuksen 25 ja 31 kohta.

62. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellyttänyt, että 83:t osoittavat toteuttaneensa konkreettisia toimenpiteitä maidontuotannon uudelleen aloittamiseksi kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päättymisen jälkeen, se on asettanut lisäedellytyksen, joka ei ole yhteensopiva asiassa Mulder II annetussa tuomiossa vahvistettujen periaatteiden kanssa. Kyseinen tuomio koski 84:iä, eikä yhteisöjen tuomioistuin sitonut oikeutta vahingonkorvaukseen minkään tällaisen edellytyksen täyttymiseen.

63. Lopuksi valittajat toteavat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa esittämät toteamukset ovat ristiriidassa myös sen itsensä yhdistetyissä asioissa Quiller ja Heusmann antaman tuomion kanssa,[45] millä on välitöntä merkitystä, koska Quiller ei ollut ainoastaan SLOM III -tuottaja vaan myös 83-tuottaja. Toisin kuin valituksenalaisissa tuomioissa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisessä tuomiossa toimielinten väitteet, joiden mukaan valittaja olisi voinut vaatia viitemäärää, jos se olisi aloittanut maidontuotannon uudelleen vuonna 1983.

64. Neuvosto käsittelee valittajien eri perusteluja erikseen. Se korostaa siinä yhteydessä erityisesti sitä, että asiassa Spagl annettu tuomio koskee asetuksen N:o 857/84 pätevyyttä, kun nyt käsiteltävissä asioissa on kyse sopimussuhteen ulkopuolisesta yhteisön vastuusta, jonka toteutuminen riippuu useiden edellytysten täyttymisestä, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut. Asiassa Spagl annetusta tuomiosta ei yksistään kyetä välittömästi johtamaan yhteisön vastuun olemassaoloa. Asiassa Spagl annetun tuomion ja valituksenalaisten tuomioiden välillä ei ainakaan ole mitään ristiriitaisuuksia. Valituksenalaiset tuomiot eivät ole ristiriidassa myöskään asiassa Mulder II annetun tuomion kanssa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näet soveltanut nyt käsiteltävissä asioissa yhteisöjen tuomioistuimen asettamaa edellytystä, jonka mukaan valittajien on pitänyt osoittaa selvästi aikomuksensa tuotannon uudelleen aloittamiseen, lisäämättä siihen mitään. Toisin kuin valittajat väittävät, 83:ia ei ole asetettu heikompaan asemaan 84:iin verrattuna, mistä asiassa Mulder II annetussa tuomiossa oli kyse. Kysymys ei näet ole 83:ien ja 84:ien erilaisesta kohtelusta vaan sellaisten tuottajien, joilla oli aikomus aloittaa tuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksen voimassaolon päätyttyä, ja sellaisten, joilla tällaista aikomusta ei ollut, erilaisesta kohtelusta.

65. Toisin kuin neuvosto, komissio ei ole käsitellyt kolmea ensimmäistä valitusperustetta erikseen. Komission näkemys on siltä osin yhteneväinen neuvoston näkemyksen kanssa, että molemmat hylkäävät valittajien esittämät perusteet perusteettomina tai epäasianmukaisina ja esittävät lähinnä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut oikein tuomioita, joihin se on valituksenalaisissa tuomioissa nojautunut, ja vahvistanut asianmukaisesti vahingonkorvausta koskevan oikeuden edellytykset. Molemmat painottavat valittajien riitauttamien tuomioiden osalta useaan kertaan, että on tehtävä ero niiden tuomioiden, jotka

45 — Yhdistetyt asiat T-195/94 ja T-202/94, Quiller ja Heusmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 9.12.1997 (Kok. 1997, s. II-2247, 94 ja 97 kohta).

koskevat maksujärjestelmään liittyvien säännösten pätevyyttä, ja niiden tuomioiden, jotka koskevat asianomaisten tuottajien vahingonkorvausvaatimuksia, välillä.

66. Komissio katsoo lisäksi, että asiassa Spagl annetulla tuomiolla, joka koskee asetuksen N:o 857/84 pätevyyttä — siis erityisesti viitemäärän myöntämistä — ei ole merkitystä vahingonkorvausta koskevan kysymyksen kannalta, josta nyt käsiteltävissä asioissa on kysymys. Yhtä vähän sovellettavissa nyt käsiteltäviin asioihin on myös asiassa Quiller annettu tuomio. Lisäksi komissio hylkää väitteen, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi asettanut valituksenalaisissa tuomioissa vastuulle 83:ia kohtaan ankarampia vaatimuksia kuin asiassa Mulder II annetussa tuomiossa on asetettu vastuulle 84:iä kohtaan. Komissio on neuvoston tavoin sitä mieltä, että 83:ien tilanne eroaa 84:ien tilanteesta siinä mielessä, että he olisivat tosiasiallisesti kyenneet aloittamaan maidontuotannon uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä, kun maksujärjestelmä ei ollut vielä ollut voimassa.

b) Arviointi

67. Aluksi on muistutettava — kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti maininnut asiassa Bouma annetun tuomion 39 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 38 kohdassa — siitä, että vakiintuneessa oikeuskäytännössä on todettu, että jotta sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu voi syntyä, tiettyjen edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti, sillä edellytetään, että toiminta, josta toimielimiä syytetään, on lainvastaista, että väitetty vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja että yhteisön toimielimen toiminnan ja mainitun vahingon välillä on syy-yhteys. [46]

68. Sama pätee luonnollisesti myös yhteisön vastuuseen vahingoista, joita SLOM-tuottajille on mahdollisesti aiheutunut asetuksen N:o 857/84 erilaisten versioiden vuoksi.

69. Jo tästä seuraa, toisin kuin valittajat ilmeisesti katsovat, että asiassa Spagl annetusta tuomiosta, jolla yhteisöjen tuomioistuin on antanut ennakkoratkaisumenettelyssä ratkaisun yksinomaan asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan pätevyydestä, sellaisena kuin se oli muutettuna asetuksella N:o 764/89, ei ole ilman muuta johdettavissa oikeutta vahingonkorvaukseen 83:ien tai muiden SLOM-tuottajien osalta. Myöskään asioissa Mulder I, Von Deetzen tai Pastätter todetut pätemättömyydet eivät välittömästi johda yhteisön vastuun toteamiseen.

46 — Vrt. erityisesti asia C-257/98 P, Lucaccioni v. komissio, tuomio 9.9.1999 (Kok. 1999, s. I-5251, 11 kohta); edellä alaviitteessä 41 mainitussa asiassa Brazzelli Lualdi 1.6.1994 annetun tuomion 42 kohta ja asia 50/86, Grands Moulins v. neuvosto ja komissio, tuomio 8.12.1987 (Kok. 1987, s. 4833, 7 kohta).

70. Koska kyseisissä tuomioissa on todettu yhteisön lainsäädäntötoimen lainvastaisuus, ne täyttävät kuitenkin yhden vastuun tunnusmerkeistä ja saattavat tästä syystä olla lähtökohtana oikeudelle vaatia yhteisöltä vahingonkorvausta.

71. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa asioissa Mulder I ja Von Deetzen antamissaan tuomioissa esittämiinsä toteamuksiin, joiden mukaan asetus N:o 857/84, sellaisena kuin se oli täydennettynä asetuksella N:o 1371/84, oli annettu luottamuksensuojan periaatteen vastaisesti, nojautuen tehnyt sen päätelmän, että yhteisön on korvattava vahingot, joita tuottajille on aiheutunut kyseisten asetusten soveltamisen vuoksi. Yhteisöjen tuomioistuin on viitannut tältä osin muun muassa siihen, että luottamuksensuojan periaate on ylemmäntasoinen, yksityisiä suojaava oikeussääntö ja että — kuten vakiintuneessa oikeuskäytännössä on todettu yhteisön vastuusta sellaisten oikeussääntöjen osalta, joiden antaminen edellyttää talouspoliittisia ratkaisuja — kyseessä on riittävän vakava kyseisen oikeussäännön rikkominen. [47]

72. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on paikkansapitävästi todennut asiassa Bouma annetun tuomion 40 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 39 kohdassa, yhteisön vahingonkorvausvastuu sellaista SLOM-tuottajaa kohtaan, jolle on aiheutunut vahinkoa siitä, että hän ei ole voinut toimittaa maitoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi, johtuu siis luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta.

73. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen riidanalaisia toteamuksia on tässä yhteydessä arvioitava asiassa Spagl annetun tuomion valossa. Ne koskevat luottamuksensuojan periaatteen ulottuvuutta 83:ien osalta ja näin ollen yhteisön toimenpiteiden lainvastaisuuden tunnusmerkistöä.

i) Luottamuksensuojan periaate ja maidontuotannon uudelleen aloittamisen merkitys

74. Luottamuksensuojan periaatteesta on aluksi todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo antanut sen ulottuvuudesta useita ratkaisuja SLOM-tuottajia koskeneissa tuomioissa. Myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut tähän oikeuskäytäntöön asiassa Bouma annetun tuomion 41 ja 42 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 40 ja 41 kohdassa.

75. Sen mukaan pätee yleisesti, että luottamuksensuojan periaatteeseen voidaan vedota yhteisön oikeussääntöä vastaan vain

47 — Vrt. edellä alaviitteessä 20 mainitussa asiassa Mulder II annetun tuomion 12–17 kohta ja 22 kohta.

silloin, kun yhteisö on itse luonut tilanteen, johon perusteltu luottamus perustuu. [48]

76. Kun luottamuksensuojan periaatetta sovelletaan SLOM-tuottajien tilanteeseen, se tarkoittaa näin ollen sitä, että tällaisen tuottajan on voitava luottaa siihen, että hänen sitoumuksensa päätyttyä ei ole odotettavissa rajoituksia, jotka koskevat häntä erityisellä tavalla nimenomaan sillä perusteella, että hän on käyttänyt hyväkseen yhteisön säännöstön tarjoamia mahdollisuuksia. Hänen on toisin sanoen voitava luottaa kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa rajallisuuteen. [49]

77. Sen sijaan ei ole luottamuksensuojan periaatteen vastaista, että tuottajaan sovelletaan lisämaksua koskevan järjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella rajoituksia sen vuoksi, että hän ei ole pitänyt maitoa lainkaan kaupan tiettynä ajanjaksona ennen tämän järjestelmän voimaantuloa sellaisista syistä, jotka eivät liity mitenkään hänen kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskevaan sitoumukseensa. [50]

78. Tästä ilmenee siis, että luottamuksensuojan periaatteen osalta kysymys on paljolti siitä, mistä syistä asianomainen SLOM-tuottaja ei ole pitänyt maitoa lainkaan kaupan — tai on toimittanut sitä vain pieniä määriä — eikä ole näin ollen saanut viitemäärää. Tuottaja voi siten vedota siihen, että hänen perusteltua luottamustaan hänen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa rajallisuuteen on loukattu, vain siinä tapauksessa, että viitetuotannon puuttumisen syy liittyy juuri siihen, että hän on antanut tällaisen sitoumuksen.

79. Mikäli tuotannosta luovutaan sitoumuksen voimassaolon päättymisen jälkeen muista syistä, kyseinen tuottaja ei voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen.

80. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa SLOM-tuottaja on vapaaehtoisesti jättänyt aloittamatta maidontuotannon uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen voimassaolon päätyttyä. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut samansuuntaisesti asiassa Kühn antamassaan tuomiossa, että ei ole luottamuksensuojan periaatteen vastaista, "että lisämaksujärjestelmän kaltaisen menettelyn yhteydessä asetetaan rajoituksia tuottajalle siitä syystä, että tämä ei ole pitänyt maitoa kaupan tai pitää sitä kaupan vain rajallisia määriä tietyn määrätyn ajan ennen kyseisen menettelyn voimaantuloa omasta vapaasta päätöksestään ja ilman, että tuottajaa olisi tähän kannustettu yhteisön säädöksellä". [51]

48 — Vrt. mm. asia C-14/01, Molkerei Wagenfeld, tuomio 6.3.2003 (56 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa); asia C-63/93, Duff ym., tuomio 15.2.1996 (Kok. 1996, s. I-569, 20 kohta) ja asia C-177/90, Kühn, tuomio 10.1.1992 (Kok. 1992, s. I-35, 14 kohta).

49 — Vrt. mm. edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Mulder I annetun tuomion 24 kohta; alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Von Deetzen annetun tuomion 13 kohta ja edellä alaviitteessä 18 mainitussa asiassa Wehrs annetun tuomion 8 kohta.

50 — Vrt. mm. edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Mulder I annetun tuomion 23 kohta ja edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Von Deetzen annetun tuomion 12 kohta.

51 — Edellä alaviitteessä 48 mainitussa asiassa Kühn annetun tuomion 15 kohta.

81. Muuna sellaisena syynä tuotannon uudelleen aloittamisesta luopumiseen, jolla ei ole mitään tekemistä kaupan pitämisestä luopumista tai tuotantosuunnan muuttamista koskevan sitoumuksen kanssa, voidaan mainita esimerkiksi työkyvyttömyys. [52]

82. Kaikissa näissä tapauksissa SLOM-tuottajat ovat samassa tilanteessa kuin kuka tahansa muu markkinoiden toimija, joka ei ole toimittanut lainkaan maitoa viiteajanjakson aikana ja joka yhteistä markkinajärjestelyä, jonka päämääränä on jatkuva sopeutuminen taloudellisen toimintaympäristön muuttumiseen, koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ei voi luottaa siihen, että häneen ei sovellettaisi markkina- tai rakennepoliittisista määräyksistä johtuvia rajoituksia. [53]

83. Tällaisten SLOM-tuottajien on näin ollen tyydyttävä siihen, että he eivät saa viitemäärää, mikäli he kuitenkin myöhemmin aloittavat maidontuotannon uudelleen.

84. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Spagl annetun tuomion perusteella esittämiä toteamuksia on näin ollen tarkasteltava tämän oikeuskäytännön valossa.

52 — Ks. tästä alaviitteessä 43 mainitussa asiassa Dowling annetun tuomion 20 kohta.

53 — Vrt. mm. asia C-104/97 P, Atlanta ym. v. komissio ja neuvosto, tuomio 14.10.1999 (Kok. 1999, s. I-6983, 52 kohta); edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Mulder I annetun tuomion 23 kohta ja edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Von Deetzen annetun tuomion 12 kohta.

ii) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen luottamuksensuojasta asiassa Spagl annetun tuomion perusteella esittämät toteamukset

85. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aluksi todennut paikkansapitävästi asiassa Bouma annetun tuomion 43 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 42 kohdassa, että asiassa Spagl annetusta tuomiosta ilmenee, että yhteisö loukkasi luottamuksensuojan periaatetta, kun se ilman eri toimenpiteitä epäsi kiintiöt kaikilta 83:ilta ja erityisesti niiltä, jotka Spaglin tavoin eivät olleet voineet aloittaa maidontuotantoa uudelleen syistä, jotka liittyivät heidän antamiinsa sitoumuksiin.

86. Tämä ilmenee näet vastauksesta, jonka yhteisöjen tuomioistuin on antanut asiassa Spagl antamassaan tuomiossa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, [54] erityisesti kun sitä luetaan yhdessä kyseisen tuomion 13 kohdan kanssa, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siteerannut sanatarkasti.

87. Lisäksi asiassa Spagl annettua tuomiota on todellisuudessa, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut asiassa Bouma annetun tuomion 44 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 43 kohdassa, tulkittava niiden tosiseikkojen valossa, jotka olivat kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olleen asian taustalla, eli siten, että kyseisessä asiassa riidanalainen järjestelmä oli luottamuksensuojan periaatteen vastainen vain siltä osin tai vain niiden 83:ien osalta, jotka eivät olleet toimittaneet

54 — Ks. tästä tuomion 15 ja 17 kohta.

lainkaan maitoa koko viitevuoden tai sen osan aikana täyttääkseen asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti antamansa sitoumuksen — eikä muista syistä. Spaglin konkreettista tilannetta tarkastellessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että Spagl oli juuri tällainen 83-tuottaja, joka ei ollut toimittanut viitevuonna lainkaan maitoa sitoumukseensa liittyneistä syistä.

88. Nämä ensimmäisen oikeusasteen asiassa Spagl annettua tuomiota koskevat toteamukset on lisäksi ymmärrettävä vastaukseksi asiassa Bouma annetun tuomion 34 kohdassa tai asiassa Beusmans annetun tuomion 33 kohdassa tiivistettyihin tuolloisten valittajien lausumiin, joiden mukaan oli merkityksetöntä, mistä syystä asian Spagl kantaja ei ollut aloittanut maidontuotantoa uudelleen.

89. Asiassa Bouma annetun tuomion 44 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 43 kohdassa ei siten ole oikeudellista virhettä.

90. Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt asiassa Bouma annetun tuomion 45 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 44 kohdassa keskeisen toteamuksen luottamuksensuojan periaatteen sovellettavuudesta 83:ien tilanteeseen, ja ensimmäinen valitusperuste kohdistuu lähinnä siihen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä 83:t eivät voi menestyksekkäästi perustaa vahingonkorvauskannettaan luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, elleivät he osoita, että syyt, joiden vuoksi he eivät olleet aloittaneet uudelleen maidontuotantoa viitevuonna, liittyvät siihen seikkaan, että he olivat keskeyttäneet tämän tuotannon tietyksi ajaksi ja että heidän oli mahdotonta tuotantoa koskevista järjestelyllisistä syistä aloittaa toimintaa välittömästi uudelleen.

91. Kuten jo edellä esittämistä seikoista ilmenee, tämä toteamus vastaa sitä, miten yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössä ja asiassa Spagl antamassaan tuomiossa arvioinut luottamuksensuojan periaatteen merkitystä, eli että SLOM-tuottajat eivät voi vedota tähän periaatteeseen, mikäli he luovuttuaan vapaaehtoisesti maidontuotannosta — vaikka vain väliaikaisestikin — eivät ole toimittaneet lainkaan maitoa viiteajanjakson aikana.

92. Tältä osin on perustellusti edellytettävä luottamuksensuojan periaatteen perusteella, että 83:t, jotka eivät ole aloittaneet maidontuotantoa uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä, osoittavat, että tuotannon uudelleen aloittamisesta luopuminen liittyy heidän sitoumukseensa tai toisin sanoen että — mikäli he eivät myöskään ole tosiasiallisesti aloittaneet maidontuotantoa uudelleen — heillä oli ainakin aikomus aloittaa tuotanto uudelleen.

93. Toisin kuin valittajat väittävät, tämä ei myöskään ole ristiriidassa asiassa Mulder II annetun tuomion eikä niiden edellytysten kanssa, jotka yhteisöjen tuomioistuin on siinä asettanut 84:ille, kuten neuvosto ja komissio ovat perustellusti esittäneet.

Ensinnäkin on otettava huomioon, että toisin kuin 83:ien sitoumukset, 84:ien kaupan pitämisestä luopumista koskeneet sitoumukset olivat voimassa koko viiteajanjakson ajan eivätkä 84:t kyenneet tuottamaan lainkaan maitoa kyseisenä ajanjaksona jo välittömästi näiden sitoumusten vuoksi. Toiseksi yhteisöjen tuomioistuin on myös asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa tutkinut, oliko tuottajilla aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen vai olivatko he luopuneet siitä vapaaehtoisesti. [55]

94. Tarkastelen asiassa Mulder II annetun tuomion tulkintaa koskevaa kysymystä tarkemmin vielä kolmannen valitusperusteen yhteydessä.

95. Edellä esitetyn perusteella on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut asiassa Spagl annettua tuomiota asianmukaisesti valituksenalaisissa tuomioissa ja tehnyt niiden perusteella paikkansapitäviä toteamuksia luottamuksensuojan periaatteesta. Näin ollen ensimmäinen valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

2. Kolmas valitusperuste

a) Asianosaisten olennaiset lausumat

96. Valittajat vetoavat kolmannessa valitusperusteessa lähinnä siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa Bouma antamansa tuomion 46 kohdassa ja asiassa Beusmans antamansa tuomion 45 kohdassa perusteettomasti päätellyt asiassa Mulder II annetun tuomion perusteella, että tuottajien, joiden sitoumuksen voimassaolo oli päättynyt ennen kuin asetus N:o 857/94 oli tullut voimaan, olisi pitänyt aloittaa maidontuotanto uudelleen tai ainakin toteuttaa tähän tähtääviä toimenpiteitä.

97. He esittävät, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut kyseisen tuomion 23 kohdassa, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa, ainoastaan sen, että asianomaisten SLOM-tuottajien on pitänyt osoittaa riittävän selvästi aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen; siitä ei ilmene tyhjentävää luetteloa aikomuksen osoittamisen eri tavoista. Yhteisöjen tuomioistuin ei asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa myöskään missään tapauksessa käsittele 83:ien erityistilannetta.

98. Niiden tuomion kohtien perusteella, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siteerannut, sekä siihen liittyvän ratkaisuehdotuksen perusteella voidaan lisäksi perustellusti tehdä ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemykselle päinvastaisia päätelmiä. Niiden perusteella ei ainakaan voida päätellä, että mikäli maidontuotantoa ei aloiteta uudelleen ennen 1.4.1984, on olemassa olettama — ellei vastakkaista näyttöä esitetä — siitä, että asianomainen tuottaja on luopunut lopullisesti maidontuotannosta.

99. Neuvosto sitä vastoin katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole esittänyt valituksenalaisissa tuomioissa mitään tätä koskevaa oikeudellista olettamaa, vaan on ainoastaan soveltanut yleistä siviilioikeudellista sääntöä, jonka mukaan vahingonkorvausvaatimuksen esittävän

55 — Ks. edellä alaviitteessä 20 mainitussa asiassa Mulder II annetun tuomion 23 kohta.

henkilön tehtävänä on osoittaa oikeuden perusteiden olemassaolo. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut asiassa Bouma annetun tuomion 46 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 45 kohdassa, sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu edellyttää asiassa Mulder II annetun tuomion mukaan sitä, että tuottaja on osoittanut aikomuksensa aloittaa tuotanto uudelleen.

100. Neuvosto viittaa lisäksi siihen, että valittajien tilanne ei ole verrattavissa asian Mulder II kantajan tilanteeseen, koska valittajilla ei ole lähtökohtaisesti ollut oikeudellista estettä aloittaa maidontuotantoa uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kaiken kaikkiaan viitannut asianmukaisesti asiassa Mulder II annettuun tuomioon ja siihen liittyvään ratkaisuehdotukseen.

101. Komissio on olennaisilta osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kanssa yhtä mieltä siitä, että asiassa Mulder II annetun tuomion — joka on tähän mennessä ainoa yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, joka on koskenut yhteisön vastuuta SLOM-tuottajia kohtaan — mukaan tuottajien on pitänyt osoittaa selvästi aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päättymisen jälkeen. Mikäli tuottaja, jonka kaupan pitämisestä luopumista koskeva sitoumus on päättynyt vuonna 1983, ei ole aloittanut tuotantoa uudelleen eikä ole ryhtynyt mihinkään siihen liittyviin toimenpiteisiin, hänellä ei lähtökohtaisesti ole oikeutta vahingonkorvaukseen.

b) Arviointi

102. Kuten olen todennut ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä, arvioitaessa vastuun edellytyksenä olevaa lainvastaisuutta silloin, kun kyseessä on luottamuksensuojan periaatteen loukkaaminen, sillä, mistä syystä tuotannosta luovuttiin viiteajanjakson aikana ja mistä syystä viitemäärää ei näin ollen myönnetty, on merkitystä. Sama kysymys tulee kuitenkin esiin myös syy-yhteyttä koskevan edellytyksen osalta.

103. Sen mukaan näet edellytetään, että sen, että viitemäärää ei ole myönnetty asetuksen N:o 857/84 perusteella, ja maitotoimituksista saadun tulon menetyksenä ilmenneen väitetyn vahingon välillä on riittävän välitön syy-yhteys. [56]

104. Mikäli SLOM-tuottaja ei kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä tuota maitoa, koska hän on vapaaehtoisesti luopunut maidontuotannosta, väitetty vahinko johtuu tästä luopumisesta eikä siitä, että yhteisön lainsäätäjä ei ole ottanut

56 — Vrt. esim. yhdistetyt asiat 64/76 ja 113/76, 167/78 ja 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, Dumortier Frères ym. v. neuvosto, tuomio 4.10.1979 (Kok. 1979, s. 3091, 21 kohta).

asetuksessa N:o 857/84 huomioon SLOM-tuottajien tilannetta eikä säätänyt viitemäärän myöntämisestä näille tuottajille.

105. Yhteisöjen tuomioistuin on näet vastaavasti todennut asiassa Mulder II annetun tuomion 23 kohdassa, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perustellusti viittaa, että kantajat, joita kyseinen asia koski, "osoittivat asianmukaisella tavalla, että heidän tarkoituksenaan oli jatkaa toimintaansa maidontuottajina, minkä vuoksi maidontoimituksista saatavien tulojen menetystä ei voida pitää seurauksena kantajien vapaaehtoisesta päätöksestä luopua maidon tuotannosta".

106. Yhteisöjen tuomioistuin on siten katsonut asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa vaadittavan syy-yhteyden riidanalaisen lainvastaisen menettelyn ja maitotoimituksista saatavien tulojen menettämisen välillä täyttyneen sillä perusteella, että 84:t olivat osoittaneet asianmukaisella tavalla aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen.

107. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saattoi valittajien näkemyksen vastaisesti perustellusti todeta asiassa Mulder II annetun tuomion sekä siihen liittyvän ratkaisuehdotuksen perusteella, että tuottajien, joiden sitoumus oli päättynyt ennen kuin asetus N:o 857/94 oli tullut voimaan, olisi pitänyt aloittaa maidontuotanto uudelleen tai ainakin toteuttaa tähän tähtääviä toimenpiteitä, kuten investoida maidontuotannossa tarvittaviin laitteisiin taikka korjata tai huoltaa niitä.

108. Mikäli siis tuottaja ei kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä ryhdy mihinkään toimenpiteisiin — ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen luettelo vastaavista toimenpiteistä on jo sanamuotonsa mukaisesti vain esimerkin omainen — maidontuotannon uudelleen aloittamiseksi, vaikka uudelleen aloittaminen olisi ollut ainakin tilapäisesti mahdollista, voidaan lähtökohtana pitää sitä, että tämä tuottaja on ollut vapaaehtoisesti tuottamatta maitoa eikä sen vuoksi, että yhteisön lainsäädäntö olisi estänyt häntä siitä.

109. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen yksinomaan soveltanut yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa 84:ien osalta vahvistamaa vaatimusta, jonka mukaan tuottajien aikomuksen aloittaa toiminta uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen voimassaolon päätyttyä täytyy olla havaittavissa, 83:ien tilanteeseen, joka poikkeaa 84:ien tilanteesta siinä, että heillä oli jopa heti sitoumustensa voimassaolon päätyttyä tilaisuus tuottaa maitoa ilman että maksujärjestelmä olisi ollut esteenä.

110. Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut asiassa Mulder II annettua tuomiota asianmukaisesti asiassa Bouma annetun tuomion 46 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 45 kohdassa, eikä se näin ollen ole tehnyt oikeudellisesti virheellisiä päätelmiä edellytyksistä, jotka koskevat yhteisön vastuuta 83:ia kohtaan. Kolmas valitusperuste on näin ollen perusteeton.

3. Toinen ja neljäs valitusperuste

a) Asianosaisten olennaiset lausumat

111. Valittajat arvostelevat toisessa ja neljännessä valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohdassa esittämiä toteamuksia.

112. Toisessa valitusperusteessaan he arvostelevat sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pitänyt heitä vastaan puhuvana seikkana sitä, että he eivät ole aloittaneet maidontuotantoa täysimääräisesti uudelleen viitevuoden päätyttyä eli 31.12.1983 ja 1.4.1984 välisenä aikana. Asioissa Mulder I, Spagl ja Mulder II annetuista tuomioista ilmenee, että 83:ien on voitava vaatia korvausta samoin edellytyksin kuin 84:ien.

113. Valittajat viittaavat tässä yhteydessä siihen, että tuottajat, jotka aloittivat maidontuotannon uudelleen tämän ajanjakson aikana, eivät kuitenkaan olisi kyenneet enää saamaan aikaan normaaleja viitemääriä ja (rajoitetun) viitemäärän saaminen olisi ollut mahdollista enintään asetuksen N:o 857/84 vaihtoehtoisten säännösten perusteella. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin jo asiassa Mulder I antamassaan tuomiossa todennut, että tämän teoreettisen mahdollisuuden olemassaolo ei muuta millään tavoin yhteisön järjestelmän lainvastaisuutta.[57] Tämänsuuntaisia yhteisön toimielinten perusteluja on hylätty myös sittemmin asioissa Spagl,[58] Mulder II[59] sekä Quiller ja Heusmann[60] annetuissa tuomioissa. Tämän oikeuskäytännön valossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen riidanalainen väite, jonka mukaan he eivät olleet aloittaneet maidontuotantoa uudelleen, ei ole puolustettavissa.

114. Neuvoston mukaan toinen valitusperuste ei voi menestyä, koska valituksenalaisissa tuomioissa ei ole kyse siitä, olisivatko valittajat kyenneet saamaan viitemäärän asetuksen N:o 857/84 vaihtoehtoisten säännösten perusteella, mikäli he olisivat aloittaneet tuotannon uudelleen, vaan siitä, oliko heillä todellisuudessa ollut aikomusta aloittaa maidontuotantoa uudelleen.

115. Valittajat vetoavat neljännessä valitusperusteessaan lähinnä siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohdassa perusteettomasti asettanut heille todistustaakan siitä, että heillä oli aikomus aloittaa tuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumusten voimassaolon päätyttyä ja että asetuksen N:o 857/84 voimaantulo oli estänyt sen.

57 — Edellä alaviitteessä 10 mainitussa asiassa Mulder I annetun tuomion 15–19 kohta.

58 — Tuomion 14 kohta sekä julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotuksen 25 kohta sekä 28–30 kohta (mainittu alaviitteessä 15).

59 — 17, 24 ja 25 kohta (mainittu alaviitteessä 20).

60 — 94 ja 97 kohta (mainittu alaviitteessä 45).

116. Valittajat esittävät, että tällaista todistustaakan kääntämistä ei voida perustella pelkästään sillä, että he eivät olleet 1.4.1984 vielä aloittaneet maidontuotantoa uudelleen. Kuten he jälleen korostavat, tämä seikka ei muuta millään tavoin 83:ien oikeuksia saada viitemäärä tai korvaus ajanjaksolta viitemäärän myöntämiseen saakka. Riidanalainen näyttövelvollisuus merkitsee sitä, että valittajiin sovelletaan taannehtivasti asetuksen N:o 857/84 voimaantulon vaikutuksia, mikä on ongelmallista myös sen vuoksi, että asianomaisista tapahtumista on kulunut kauan aikaa. Ennen asetuksen N:o 857/84 voimaantuloa ei ole ollut asianomaisten SLOM-tuottajien ennakoitavissa, että he menettäisivät lopullisesti oikeutensa erityiseen viitemäärään tai korvaukseen, mikäli he eivät aloittaisi maidontuotantoa uudelleen siihen mennessä.

117. Tämän lisäksi valittajat esittävät, että riidanalainen näyttövelvollisuus on ristiriidassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Bouma annetun tuomion 46 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 45 kohdassa esittämien toteamusten kanssa, sillä niiden mukaan tuottajien piti osoittaa, että he olivat toteuttaneet maidontuotannon 'uudelleen aloittamiseen tähtääviä toimenpiteitä "eli investoida maidontuotannossa tarvittaviin laitteisiin taikka korjata tai huoltaa niitä".

118. Neuvosto ja komissio ovat eri mieltä valittajien väitteestä, jonka mukaan riidanalaista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusta olisi pidettävä todistustaakan kääntämisenä. Kyseessä on pikemminkin yleisten todistelua koskevien sääntöjen soveltaminen. Koska valittajat eivät ole todellisuudessa aloittaneet maidontuotantoa uudelleen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti pitänyt lähtökohtana sitä, että sitä koskeva aikomus on näytettävä toteen. Tämä vaatimus vastaa asiassa Mulder II annetussa tuomiossa omaksuttua linjaa.

119. Lisäksi komissio esittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määritellyt näyttövelvollisuuden asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohdassa oleellisilta osin samansisältöisesti kuin ensin mainitun tuomion 46 kohdassa ja jälkimmäisen tuomion 45 kohdassa, joskin hieman laajemmin.

b) Arviointi

120. Kuten jo ensimmäisen ja kolmannen valitusperusteen yhteydessä esittämistäni seikoista ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kykeni perustellusti sekä luottamuksensuojan periaatteen merkityksen perusteella, koska yhteisön vastuu mahdollisista SLOM-tuottajille asetuksen N:o 857/84 vuoksi aiheutuneista vahingoista riippuu kyseisen periaatteen loukkaamisesta, että myös syy-yhteyteen liittyvien seikkojen perusteella pitämään lähtökohtana sitä, että vahingonkorvaus tuli kysymykseen ainoastaan sellaisten 83:ien osalta, joilla oli selvästi aikomus aloittaa tuotanto uudelleen heidän kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa

voimassaolon päätyttyä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tämän asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohdassa.

121. Mikäli 83-tuottaja olisi tosiasiallisesti aloittanut maidontuotannon uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä — minkä asetus N:o 857/84 kykeni estämään vasta 1.4.1984 lähtien — tämä osoittaisi, että se, että hänellä ei ollut viitetuotantoa lainkaan tai riittävästi, ei johdu siitä, että hän olisi joka tapauksessa luopunut maidontuotannosta vapaaehtoisesti.

122. Mikäli sitä vastoin — ja tätä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti Bouman ja Beusmansin osalta lähtökohtana — 83-tuottaja ei ole tosiasiallisesti aloittanut maidontuotantoa uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä, on edellytettävä ainakin tällaisen aikomuksen osoittamista.

123. Kuten neuvosto on perustellusti esittänyt, tässä yhteydessä ei ole kyse siitä, olisivatko 83:t kyenneet aloittamalla tuotannon uudelleen asetuksen N:o 857/84 säännösten mukaisesti vielä saamaan aikaan (normaalin) viitemäärän, vaan siitä, että todetaan, ovatko he luopuneet maidontuotannosta vapaaehtoisesti.

124. Asioissa Mulder I,[61] Spagl[62] ja Mulder II[63] annettujen tuomioiden kohdat, joihin valittajat viittaavat, eivät ole sovellettavissa tässä yhteydessä, koska ne koskevat aivan toista kysymystä eli sitä, taataanko maksujärjestelmällä tai asetuksella N:o 857/84 tosiasiallisesti (kaikissa tapauksissa) viitemäärän myöntäminen SLOM-tuottajille.

125. En näe oikeudellista virhettä myöskään todistustaakan jakamisessa, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellyttänyt Bouman ja Beusmansin esittävän näyttöä aikomuksestaan aloittaa maidontuotanto uudelleen. Tämä näyttövelvollisuus vastaa näet mielestäni vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan vaatimuksen esittäjän on osoitettava, että edellytykset sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymiselle täyttyvät.[64]

126. Lopuksi on myös hylättävä väitteet, joiden mukaan näyttövelvollisuutta koskevassa sanamuodossa olisi ristiriitaisuuksia asiassa Bouma annetun tuomion 46 kohdassa tai asiassa Beusmans annetun tuomion 45 kohdassa. Niissä mainitut toimenpiteet ovat näet vain käytännön esimerkkejä edellytetyn uudelleen aloittamista koskevan aikomuksen olemassaolosta.

61 — 15–19 kohta (mainittu alaviitteessä 10).

62 — 14 kohta (mainittu alaviitteessä 15).

63 — 17, 24 ja 25 kohta (mainittu alaviitteessä 20).

64 — Vrt. mm. edellä alaviitteessä 46 mainitussa asiassa Lucaccioni v. komissio annetun tuomion 63 kohta.

127. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä todetessaan, että Bouman ja Beusmansin olisi pitänyt vahingonkorvausvaatimuksensa perustelemiseksi osoittaa maidontuotannon uudelleen aloittamista koskeva aikomus. Toinen ja neljäs valitusperuste ovat siten perusteettomia.

4. Viides valitusperuste

a) Asianosaisten olennaiset lausumat

128. Valittajat vetoavat viidennessä valitusperusteessa siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti asiaan liittyviä tosiseikkoja ja todisteita, joilla he ovat osoittaneet aikomuksensa aloittaa maidontuotanto uudelleen, ja näin ollen laiminlyönyt perusteluvelvollisuutensa. Valittajat ovat oman käsityksensä mukaan osoittaneet riittävällä tavalla, että he eivät olleet luopuneet tuotannosta lopullisesti vuonna 1983 ja että he olisivat kyenneet aloittamaan sen uudelleen.

129. Valittajat esittävät kaksi väitettä valituksenalaisten tuomioiden perusteluista, erityisesti asiassa Bouma annetun tuomion 14 ja 49 kohdan ja asiassa Beusmans annetun tuomion 14 ja 48 kohdan osalta.

130. Ensinnäkin ne kiistävät lähinnä sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon heidän valaehtoisesti antamiaan selvityksiä eikä muita tietoja, jotka heidän asianajajansa antoi suullisessa käsittelyssä, tai on tehnyt niiden perusteella paikkansapitämättömiä toteamuksia tosiseikoista. Bouman valaehtoisesti antama selvitys osoittaa — yhdessä asianajajan esittämien tietojen kanssa — että hän oli syksyllä 1983 kylvänyt uudelleen heinää maidontuotantonsa uudelleen aloittamiseksi. Beusmansin selvitys osoittaa, että hän oli kaupan pitämisestä luopumista koskeneen sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä siirtynyt maito- ja lihotuskarjan kasvattamiseen — eli sellaisen nautakarjan kasvattamiseen, joka soveltui myös maidontuotantoon —, että hänellä oli käytettävissään riittävä määrä sellaista nautakarjaa ja että hän oli lypsänyt nautakarjaansa vielä keväällä 1983.

131. Toiseksi valittajat väittävät lähinnä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan he eivät olisi osoittaneet ottaneensa yhteyttä kansallisiin viranomaisiin saadakseen viitemäärän vuonna 1984 maitokiintiöjärjestelmän voimaan tullessa, on epätäsmällinen eikä tosiseikkojen mukainen. He viittaavat tässä yhteydessä selvityksiin, jotka he ovat esittäneet valan velvoittamina ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, sekä asianajajansa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämiin kirjelmiin.

132. *Neuvosto* katsoo, että viidettä valitusperustetta ei voida tutkia, ja pitää sitä toissijaisesti myös perusteettomana. Sen

näkemyksen mukaan todisteet, joita valittajat ovat halunneet esittää — nimittäin siitä, että he eivät olleet luopuneet lopullisesti tuotannosta ja että he olisivat kyenneet aloittamaan maidontuotannon uudelleen — eivät ole asiassa Mulder II annetussa tuomiossa vahvistettujen edellytysten valossa missään tapauksessa asianmukaisia vahingonkorvausvaatimuksen perustelemiseksi. Se katsoo näin ollen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut kantajien lausumat ja kirjelmät, erityisesti valaehtoiset selvitykset, asianmukaisesti huomioon ja tehnyt paikkansapitäviä toteamuksia tosiseikoista.

133. *Komissio* on samaa mieltä ja toteaa erityisesti, että valittajien väitteet koskevat lähinnä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole pitänyt heidän valaehtoisia selvityksiään riittävänä näyttönä. Tämä muodostaa kuitenkin osan todisteiden arvioinnista, eikä sitä voida tutkia muutoksenhaun yhteydessä.

b) Arviointi

134. Valittajat esittävät tämän valitusperusteen yhteydessä esittämissään perusteluissa lähinnä, että he ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsityksen vastaisesti osoittaneet varsin hyvin, että heillä oli aikomus aloittaa maidontuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumustensa voimassaolon päätyttyä.

135. Näin ollen he kiistävät niiden tosiseikkoja koskevien toteamusten ja arviointien todenmukaisuuden, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt asiassa Bouma annetun tuomion 49 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 48 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa vastatessaan kysymykseen siitä, oliko valittajilla aikomus aloittaa tuotanto uudelleen kaupan pitämisestä luopumista koskeneiden sitoumustensa voimassaolon päätyttyä ja estikö asetuksen N:o 857/84 voimaantulo heitä siitä. [65] Lisäksi he arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Bouma ja asiassa Beusmans annettujen tuomioiden 14 kohdassa tosiseikkojen osalta esittämiä toteamuksia.

136. Tältä osin on komission tavoin muistutettava siitä, että EY 225 artiklasta ja EY:n tuomioistuimen perussäännön 58 artiklasta seuraa, että muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymyksiä koskevilta osin ja että näin ollen ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitettu selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, näiden tosiseikkojen arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin. [66]

65 — Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin näet totesi tämän edellytyksen aikaisemmin asiassa Bouma annetun tuomion 48 kohdassa ja asiassa Beusmans annetun tuomion 47 kohdassa. Ks. tästä neljännen valitusperusteen yhteydessä esittämäni näkemykset.

66 — Vrt. erityisesti asia C-121/01 P, Eoghan O'Hannrachain v. parlamentti, tuomio 5.6.2003 (Kok. 2003, s. I-5539, 35 kohta); asia C-122/01 P, T. Port v. komissio, tuomio 8.5.2003 (Kok. 2003, s. I-4261, 27 kohta); asia C-449/99 P, EIP v. Hautem, tuomio 2.10.2001 (Kok. 2001, s. I-6733, 44 kohta) ja asia C-184/01 P, Hirschfeldt v. Euroopan ympäristökeskus, tuomio 7.11.2002 (Kok. 2002, s. I-10173, 40 kohta).

137. Valittajat eivät ole myöskään vedonneet siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi ottanut sille toimitetut todisteet vääristyneellä tavalla huomioon, eikä tällaista ole myöskään havaittavissa.

138. Viides valitusperuste on näin ollen jätettävä tutkimatta.

VII Oikeudenkäyntikulut

139. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdassa, jota tämän työjärjestyksen 118 artiklan mukaan sovelletaan valituksen käsittelyyn, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska kaikki valittajien valitusperusteiden osat on ratkaisuehdotukseni mukaan joko hylättävä tai jätettävä tutkimatta, valittajat on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

VIII Ratkaisuehdotus

140. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valitukset ja

— velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.